

Emekçilerin Ekoloji Gündemi

Prof. Dr. Aykut ÇOBAN

BirGün, 1 Mayıs 2021, <https://www.birgun.net/haber/emekcilerin-ekoloji-gundemi-343262>

Kapitalizmin ekolojik yıkıma yol açtığını artık sağır sultan bile biliyor. Yeryüzündeki varlıklara verilen zararın yalnızca başlıklardan oluşan bir listesi, bu yazıya ayrılan yere sığmayacaktır. Türkiye’de emekçi sınıflar zaten gündelik yaşamlarında ekolojik örselenmenin bin bir türünü deneyimliyorlar.

Hangi birini sayalım? İkizdere’de Cengiz’in taş ocağı ya da İkizköy’de Limak’ın termik santrali için ormanın tahrip edilmesi, Bayer’in tarım zehirlerinin toprağı ve çiftçi sağlığını bozması, Çelikler’in Afşin Elbistan termik santralında çalışanların ve yörede yaşayan emekçilerin hava kirliliğine maruz kalması, Koza’nın altın madeniyle yıllardır Bergamalı köylülerin, Cengiz ve Kalyoncu’nun Cerattepe’de madeniyle Artvinlilerin iç içe yaşaması, bölgede sık sık yaşanan orman yangınlarının ekosistemle birlikte halkın geçim araçlarını yok etmesi, devletin güvenlik gerekçesiyle koyduğu mera, yayla yasaklarının geçimi olanaksızlaştırması, değişen iklimle birlikte çok sıcak ve çok soğuk havada çalışmak zorunda olan işçilerin sağlığının bozulması, onlarca maden, taş ocağı, TES, JES, HES ve RES, çimento fabrikası, havalimanı, otoyol nedeniyle tüm doğa varlıklarının iyoluşlarının ve emekçilerin sağlığının, yaşam alanlarının, geçim koşullarının zarar görmesi...

Bu gibi güncel örnekler, sermaye düzeninin yarattığı ekolojik yıkımın emekçileri doğrudan etkilediğini gösteren somut kanıtlar. Bu olgular göz önünde olduğu halde ekolojik yıkımla kapitalizm arasındaki bağın emeğin penceresinden görülmemesi nasıl açıklanabilir? Bu soru, emekçilerin, emek örgütlerinin, solda yer alan siyasal partilerin çoğu için sorulabilir. Sorunun yanıtı pek çok bakımlardan tartışılabilir. Bunlardan önemli gördüğüm yalnızca iki gerekçeye burada değineceğim.

Birincisi, uzun yıllardır emek siyasetini kötürümleştiren “sınıftan kaçış” ile ilgili. Sınıf siyasetinin gerilemesinin nedenleri bir yana, genel olarak sınıfsal perspektifin daraldığı bir ortamda ekolojik sorunların sınıfsal bir zemine oturtulması da ister istemez güçleşir. Sınıfsal zemin kaymasının toplumsal yaygınlığı, ekolojik konuları sınıfsal bir körlükle açıklamaya yönlendirir. Olgusal olarak sınıflar varlığını koruduğu ve ekolojik sorunlar, tıpkı Covid virüsü gibi emekçileri vurduğu halde oluşan bir körlük. Bunun yanında, sendikaların emek-ekoloji bağını kurma konusundaki ilgisizlikleri, istihdamla ekolojiyi bir karşıtlık içine yerleştirmelerinin de bir sonucu. Bu hatalı varsayım, kalkınma ideolojilerinin yarım yüzyıldır beslediği bir korkunun sendikalara sızmasından ibaret.

Emek-ekoloji bağının kurulmasını güçleştiren ikinci neden, bu bağı kurma iddiasının Batı'nın hegemonik çevreci söylemiyle zedelenmesidir. Sürdürülebilir kalkınma stratejisi tüm dünyayı saran böyle bir hegemonik yaklaşım. Bunun güncellenmiş versiyonu da Avrupa Yeşil Mutabakatı'dır. Yeşil Yeni Düzen politikaları, ekolojik yıkımının kapitalizmde yenilenebilir enerji, jeomühendislik, enerji tasarrufu, altyapı yatırımları önlemleriyle giderilebileceğini varsayar. Emek örgütleri, emek sömürsü hiç hız kesmeden sürdürüldüğü halde “adil geçiş” “yeşil istihdama” ikna edilmeye çalışılır. Oysa istihdam, ekoloji, emek sömürsü üçgeninde kaybeden yine emekçilerle ekolojik varlıklar olacaktır. Sermaye için uygun çözümleri sunan bu yaklaşımların, emeği ideolojik olarak sömürgeleştirmesine karşı, ekolojik tartışmayı sınıf penceresinden görmeye ve kapitalizm karşıtı bir zeminde ele almaya ihtiyaç var.

Türkiye'nin pek çok yerinde ortaya çıkan ekoloji mücadeleleri, emeğiyle geçinen kesimlerin doğanın sermayeleştirilmesine karşı muhalefetidir. Sermaye düzenine karşı bu direniş, geri çekilen sınıfsal bakışı canlandırmak için bir fırsattır. Sola, sendikalara, emek örgütlerine emek-ekoloji bağını kurarak yenilenme yönünde bir çağrıdır. Bugün hazır 1 Mayıs'ı kutlarken sınıfsal bakışı ve dayanışmayı, sınıfsal bir sorun olan ekolojiyi de kapsayarak gündemleştirme zamanıdır.